

Bumbrlicsek

Volt egyszer egy szegény cseh ember, volt felesége is, de gyerekük csak nem akart születni. Szomorúan éldegéltek, míg egyszer egy falubeli öreganyó tanácsot nem adott nekik. Azt mondta, menjen ki az asszony holdtöltekor az erdőszélre, onnan egyenesen be az erdőbe, tegyen 13 lépést, aztán nyújtsa ki a kezeit. Amelyik fát először megérinti, annak kérgéből hántsön le egy marékra valót, azt főzze meg, abból igyon esténként. Az asszony félt ugyan, de megfogadta a tanácsot és csakugyan a maga idejére gyereke született. Olyan volt a kicsi, mint minden gyerek, hanem a hasa nagyobb volt, meg a szája is. Emiatt elnevezték Bumbrlicseknek.

Amint aztán nőni kezdett, a szegény pár ember ijedten látta, hogy mind nagyobb lesz az étvágya. Nem tudtak neki kezük munkájával eleget keresni. Az ember haragudott:

– Mi haszna az ilyen gyerekeknek? Tönkreeszik bennünket!

De az asszony egyre csitította:

– Hallgass, apó, Bumbrlicseknek cseperedni kell! Addig eszik, amíg megnő, majd akkor olyan erős lesz, hogy helyettünk is dolgozik, mellette jó dolgunk lesz öreg napjainkra.

Az ember nem szólt többet, csak dolgozott reggeltől estélig. Azért az mind hiába volt. Bumbrlicsek csudamódon sokat pusztított. Ha megjött az iskolából, odaállt kidüllesztett hassal az anyja elé:

– Anyuka, éhes vagyok!

– Vágj egy darab kenyeret magadnak!

Bumbrlicsek lekanyarította a kenyér felét, s egy szempillantás alatt befalta. Alig nyelte le, újra kezdte:

– Anyuka, éhes vagyok!

– Ott a kenyér, edd meg az egészet, ebédig nem adhatok mást!

Az is eltűnt benne egy szempillantás alatt. Megint csak odaállt és elkezdte:

– Anyuka, éhes vagyok!

Az anyja rákiáltott:

– Hát falj fel engem, ha nem tudsz várni!

Bumbrlicsek kitátotta nagy száját és hamm, felfalta az anyját. Délben hazajött az apja.

– Apuka, éhes vagyok!

– Mindjárt kapsz enni, várj ebédig!

– Nem tudok várni, éhes vagyok, mindent megeszek!

Az apja haragosan mordult rá:

– Márpedig nem kapsz ebédig, ha csak engem meg nem eszel!

Bumbrlicsek odament az apjához és hamm, bekapta. Azután útnak indult, kiment a házból, végigment a falun, azon is túl ki a mezőre. Ott a legelőn meglátta a kondást, aki a falu disznait őrizte. Eléje állt, kidüllesztette hasát és rákiáltott:

Ahol jártam-keltem,

Ami volt, fölettem.

Egy karaj kenyeret,

Egy sütet kenyeret.

Rá az anyukámat,

Rá az apukámat,

Téged is bekaplak!

A disznópásztor meg se kottyant [neki], nekiesett a disznóknak, az egész kondát bekapta. Megint csak tovább ment, meglátta a juhászt, az is arra legeltette a nyáját. Bumbrlicsek odaállt, nagyot kiáltott rá:

Ahol jártam-keltem,

Ami volt, fölettem.

Egy karaj kenyeret,

Egy sütet kenyeret.

Rá az anyukámat,

Rá az apukámat,

Kondást a kondával,

Téged is bekaplak!

Amint kimondta, hamm, lenyelte a juhászt, utána a nyáját. Onnan is továbbállt. Ment, mendegélt az országúton, egyszer csak eléje került az egyik falujabeli gazda, megrakott szénásszekerével. Lovai nem akartak kitérni, megálltak a fiú előtt, a gazda meg ostort kapott elő, de mielőtt rávágthatott volna, Bumbrlicsek rákiáltott:

Ahol jártam-keltem,

Ami volt, fölettem.
Egy karaj kenyeret,
Egy sütet kenyeret.
Rá az anyukámat,
Rá az apukámat,
Kondást a kondával,
Juhászt a nyájával,
Téged is bekaplak!

Azzal hamm, nemcsak a gazda csúszott le a torkán, hanem a lovak, a széna, a szekér, minden. A hasa még jobban kidülledt tőle, de ő azzal nem törődött, megint csak ment tovább. Letért az országútról másik útra, ott előtalált egy fuvarost a nehéz megrakott kocsijával. A fuvart alig bírták a lovak, a fuvaros káromkodva pattogtatott ostorával, tolt a lócsöt vállával. Bumbrlicsek eléje állt és kezdte mondókáját:

Ahol jártam-keltem,
Ami volt, fölettem.
Egy karaj kenyeret,
Egy sütet kenyeret.
Rá az anyukámat,
Rá az apukámat,
Kondást a kondával,
Juhászt a nyájával,
Parasztot szénástul,
Téged is bekaplak!

Fuvaros, szekér, teher rajta, lovak, úgy ment be mind a száján, mint valami nagy kapun. Nyelt egyet, lent volt. Ballagott velük tovább. Hát egyszer csak hallja, hogy kiabál rá valaki. Vékonyan sipította egy vén banya:

– No, csak hogy látlak, Bumbrlicsek, hát te hogy kerülsz ide?

Ez meg amint észrevette, ment feléje:

Ahol jártam-keltem,
Ami volt, fölettem.
Egy karaj kenyeret,
Egy sütet kenyeret.
Rá az anyukámat,

Rá az apukámat,
Kondást a kondával,
Juhászt a nyájával,
Parasztot szénástul,
Fuvarost fuvarral,
Most bekaplak téged!

– Hallod, fiam, Bumbrlicsek, énrajtam ugyan nem lesz mit enned, csupa csont és bőr vagyok.

Bumbrlicsek újra akarta mondókáját kezdeni, de az anyó nem engedte.

– Jól van, jól, fiam, nem bánom, ha már úgy kell lenni. De lásd csak, most hozok a faluból egy kis fehér cipót, meg szeretném előbb enni, hadd legyen még utoljára valami örömöm.

Bumbrlicsek nézte, hogyan szedi elő a cipót, veszi hozzá a kiskését, de a banya, amint bicskáját kinyitotta, nem a cipót szegte meg vele, hanem nekiugrott Bumbrlicseknek, egy hasítással felmetszette a kidüllesztett hasát. Hejh lett erre zenebona! Egymásután masíroztak ki belőle: előbb a fuvaros nagy lármával, ostorpattogással, szidta lovait, azok nekidőltek a hámnak, mozdították a szekeret. Utána a gazda szénásszekerével, szöktek-szaladtak ki a bárányok is, velük a juhász. Azután a konda rőfögve, visítva, a kondás kiabált utánuk. Tele lett az országút egyszerre. Végén az apja ugrott elő, meg az anyja, szaladtak haza, hátha még nem hűlt ki az ebédjük. Az öreganyó pedig hóna alá kapta cipóját, besietett utánuk a faluba, s vitte házról házra az újságot, hogyan járt Bumbrlicsek a nagy étvágyával.

Megjegyzés:

A mese csehből vándorolhatott be, mert vele szinte teljesen egyező tartalmú mesét közöl cseh népi ajkról Alfred Waldau (Böhmisches Märchenbuch. Prag, 1860.) J. Košin Z. Radostova közlése után ugyancsak Bumbrliček név alatt (494-501. II.). Kevéssé eltérő változatát adta Erben is (Kytice z prostonárodních pověstí. 1862. 5. sz. a.), ahol a falánk gyereket szülei fából faragták. Nálunk a kiscipőkről járja rokon gyerekmese (Arany L. Magy. népm. gyűjt. 182. 1. 19. sz. a.). Ebben: Szegény pár ember malacát levágja, s lassan föleszi, csak a gömböc

marad meg; míg sor kerül rá, fenn őrzik a padláson. Felküldik érte a nagyobbik lányt, ezt bekapja, a másodikat, harmadikat szintén. Legurul onnan, ki az útra, ott bekap aratókat, ezred katonát, stb. Hídon hintó elől félreugrana, leesik a kiszáradt folyóágyba, széjjelpukkad, emberek özönlenek ki belőle. „Ha ki nem repedt volna, a mese is tovább tartott volna.”

Az ú. n. halmozó (kumuláló) mesék e fajtáját egyebütt is ismerik. Antti Aarne típusrendszerében 333. szám alatt szerepel: Der Fressack („A farkas vagy más gonosz lény bekap és elnyel embereket, állatokat, míg valamennyi élve ki nem menekül belőle”), Grundtvignál 84. típus (The glutton, Slughalsen). Északi népeknél a gonosz falánk állat macska (Asbjörnsen-Moe: Norske Folkeeventyr. Krist. 1852. 102. sz. 222. 1.), mikor a teli bendőjű a hídon bakkecskével találkozik, ennek elmondja, mit evett eddig: vezérürüt, kertészt, mókust, nyulat, farkast, medvét, lakodalmasokat, temetésmenetet, holdat, napot. „Téged is megeszlek.” A bakkecske szarvaival hídról lelöki, széjjelpukkad. Mind kiözönlenek gyomrából, stb.

E ma különálló népmesei típust (a „mindent felfalás”-t) a Közép-ázsiai turk népek epikus énekei még mint mithikus epizódot ismerik és mesélik egy-egy földalatti szörnyalokról. Pl. az altáji kalmükök Tektebei Mergen hőséneke Ker Jupta nevű szörnyről mondja el ugyanezt: mikor az ének hőse elejti, s hasát felmetszi, eleven emberek-állatok, pénz és drágaságok kerülnek elő belőle (Radloff: Proben der Volkslitterat. I. 46. 1. 315-50. verssorok). A šor nép Puszpász Pulánról (vízi szörny) énekli: a hős 30 sógora, 80 más ember szabadul belőle ilyképen (u. o. 386. 1. 467-72. vss.) A kirgizeknél Dzsalmaúsz a földalatti szörny neve; mindent elnyel: hős nejét, 60 tevét, 40 ifjút, 40 leányt és karavánjuk poggyászát; Séntei kán, a hős, megöli, hasát fölmetszi, „erre az elnyelt emberek fölelevenedve, lármával tolultak ki a nyíláson”. (Radloff, u. o. III. 317.)